

Годарис Д. А.

Ш Ш Ы Ы Н

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээп.

№ 107 (15792) ♦ 1996 чылдың август 20, вторник ♦

Ат салган шагы 22.30 ± Садаар өртүз 500 рубль

БАЙЫРЛАЛ — АЖЫЛ-ИШЧЕ КЫЙГЫ Танды-Тываның 75 чылын болгаш «Наадым-96»-ны Кызылга байырлааны

ЧУРУКТАРДА: байырлал үезинде.

Тыва Республиканың Президентизиниң Чарлыктары

Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчыларын шаңнаар дугайында

Көдээ ажыл-агыйның хөгжүдеринге ачы-хавыялары болгаш хей чылдарда үрөтүңгелдиг ажылды дөш шаңнаары болза:

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ОРЛЕНБИЛЕ
Келес Хомузаевич Ооржакты — Барыш-Хемчик кожуунун «Бардык» коллективниң бүүдүрүлгенин хойжуу.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ «ШЫЛГАРАНГАЙ КҮШ-АЖЫЛ ДЭЭШ» МЕДАЛЫ-БИЛЕ
Анна Салчаквна Озер-оолду — Бай-Тайга кожуунун «Бай-Тал» совхозун хойжуу.

Иван Васильевич Чувств — Танды кожуунун «Революцияны чалбымж» совхозун директору.

Хундулуг аттарны тыпсыры болза:

«Тыва Республиканың көдээ ажыл-агыйның алдарлыг ажылдакчы» атты: Уйун-оол Дордумович Демур-оолга — Тыва Республиканың Көдээ ажыл-агый болгаш аш-чөм ламызының кол зоотехниги.

Андрей Шожалович Тюлюк — Каа-Хем кожуунун «Суг-Бажы» ассоциацияны директору.

«Тыва Республиканың алдарлыг малчы» атты: Роза Менип-ооловна Ондарга — Чоюн-Хемчик кожуунун «Чыраа-Важы» совхозун хойжуу.

Байыр-оол Намчатович Салчакты — Тес-Хем кожуунун «О.Шынаа» коллективни бүүдүрүлгенин хойжуу.

Тыва Республиканың Президентизиниң Чарлыктары 1996 чылдың август 12. Кызыл хоорай.

Ч. А. Монгушту Тыва Республиканың «Шылгарангай күш-ажыл дээш» медалы биле шаңнаар дугайында

Атлантага болуп өрткөн Олимпиада-96га чедип алган Шылгарангай чедикчи кун-хууларын база спортту хөгжүдеринге кичирген хууда улуг-хуузу болган Тыва Республиканың Спорткомунун спорт-инструктору Чечен-оол Алексеевич Монгушту Тыва Республиканың «Шылгарангай күш-ажыл дээш» медалы биле шаңнаар.

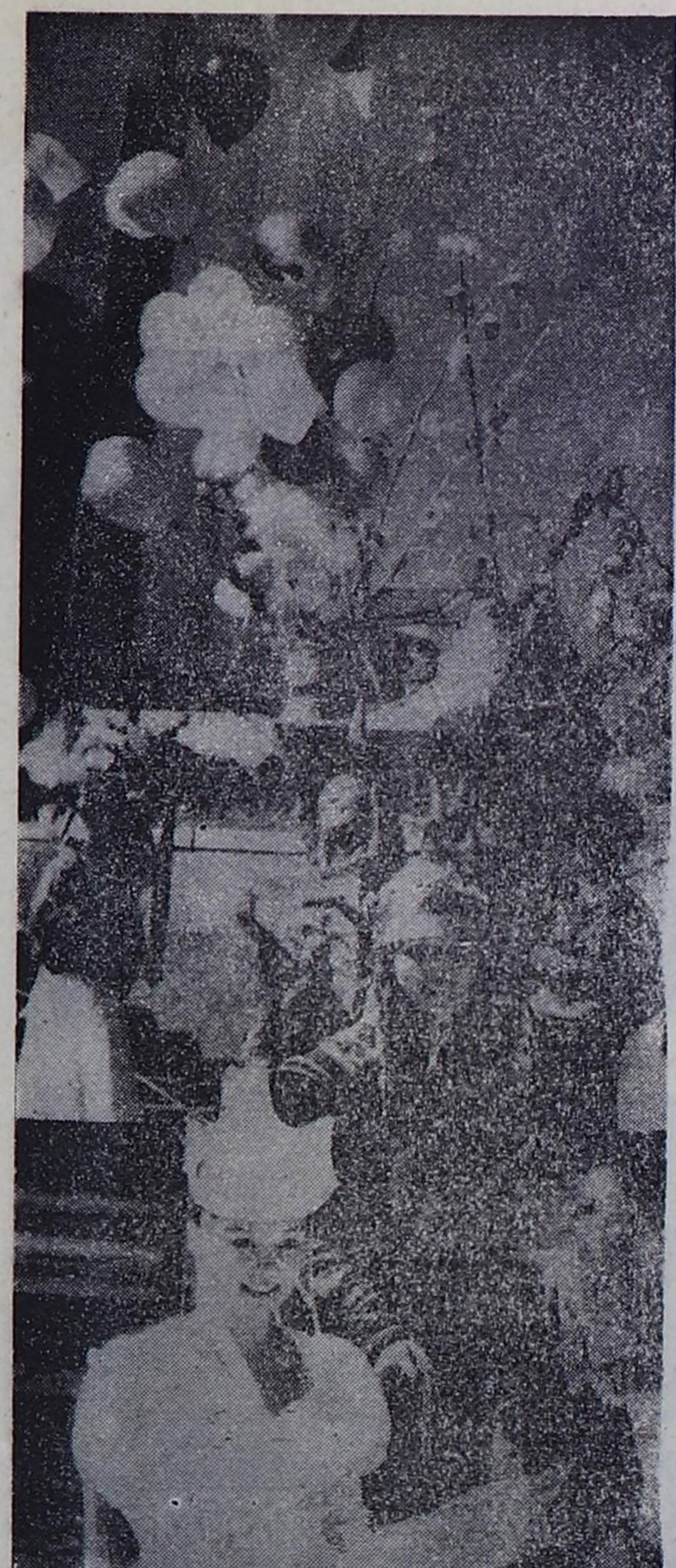
Тыва Республиканың Президентизиниң Чарлыктары 1996 чылдың август 12. Кызыл хоорай.

К. Б. Март-оолга «Тыва Республиканың Улустуң Башкызы» хундулуг атты тыпсыр дугайында

Өөредилге талазы-биле чедикчинери дөш база өзүп орап салгалды оредириниң болгаш кижизилериниң хөгжүүнү чедикчинери дөш Тываның күрүнү университетиниң кафедрасының доцентин, педагогика өртем-нериниң кандидаты Кима Биче-ооловна Март-оолга «Тыва Республиканың Улустун Башкызы» хундулуг атты тыпсыр.

Тыва Республиканың Президентизиниң Чарлыктары 1996 чылдың август 12. Кызыл хоорай.

(Уланчызы 3-кү артыда).

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТУРГУСТУНГАН ЧЕРИНГЕ

Август 14. Бо хүнүң аяс, чылыг магалым. Кайгамчык чараш, бойду чурумалдыг, аң мендиг, бай-байлыкты Тандының тайга-сырлыгына оңейлиги, хүрээлтичө бердивас. Суур байырлал аян-шынчи кири каастагымын, дериттинге көрүшүгү. Оң чуртагычлары кастышкы кеттинген, арынарында оорүшүктү хуузуруу чыйнап, омак-хөлүгү, инай-бээр чодук-хөгзөн, бүүрүн чорун турар. Ындыг болбас ара чок, ТАР-нын тургустунганын 75 чылын байырлаа моон эгелээр болгай.

Өргөнниң 10 шак чеп-пөзде-ле республиканың Хуралдын болуп өрткен төгүрүктүкүлери, кожууннар, чыдыг хоорайларын төлөгүлекчилери, чалаткан аалчылар суурга хөйү-биле көзп эгелээп.

1921 чылдың август 13-16 хүнеринде Тургузукчу Хуралдын болуп өрткен черинде тураскаалдыг чанына хөй чон чыгып, оларнын аразында Тыва Республиканың Президентизини Ш. Д. Ооржак, Дээди Хуралынның Даргазы К. А. Бичелдей, Улуг Хуралынның Даргазы Г. Ч. Ширшин болгаш Чазак кожигүнери, чалаткан аалчылар турган. Анаа митинг болган, ону Кочетово суму чагыргазының даргазы Л. Д.

ом — ТАР-нын үндөзилекчин деп, Григорий Чоодувич демеглөөн.

Бөгүгү Тыва Республика бодунуң үндөзиниң моон ага-гаш, бурунгаар депшилегени демократияны, улам иңди чечектелишкенини оруу-биле чоруп орап, моон со-гаар-даа республика бодунуң хөгжүдүзүңгө улуг чедикчинерни чедип алары чугаажок деп, ол чугаалааш чыылганарга байыр чедиргеш, чедикчинерни, аа-кежишти, кадыкшылыг кү-зөөн.

Сураглыг артист М. М. Мунаутуң чугаазын чыыл-ганын улуг сонуурга-биле дынаан, Тургузукчу Хурал болуп турга, ону ол көргөн. Бичан 11 харлыг бичин ол турган. Ачаы пантанча — чөм кылар кичи турга, хуралын киржикчилеринге чөм кылып байыр биле анаа келген, ачазын ол эдерип чедип келген.

Тургузукчу Хуралдын болуп турганын, оң киржикчилерин көргөн мен деп, ол чугаалааш, ол төгүлүг болуурун болганында бээр ам 75 чыл өрткөн, бо үенди тургузунда Тыва сайзыра-гай, депшилегели, бот-догу-наа күрүнө болу бергенин өөрүшкү-биле демеглөөн. Чамдык ийи-чаргы кижилер хаамык чүве буураан, баксы-раан деп чугаалап чорууну ол удураан. Амыр-дугал дөрге чааглыг орук эвес, ону демесеип турган,

күш-азылы-биле чедип аларын айткан. Бичангааш түр үениң бергелеринге ундаравайн, торулбайн хөлу-дүлүгү, эрестиг, кекээ ажыл-лаарынче чангыс чер-чурт-туларын кыйгырган.

Республиканың удуртучулары, чалаткан аалчылар митинг доозулган соонда тураскаалга чечкертени салган. Оон соонда олар сууну тураскаалдыг чертерин көргөннөр.

Тыва Республиканың Президентизини Ш. Д. Ооржак республиканың Алдан-Мад-дыр — аттыг чурт-шынчыл му-ейиниң суурга салгыры-нын Хундулуг — аалчылар дептеринде бо черге болуп Тургузукчу Хуралга улуг үндөлүг берген, оң исон солгааргы ужуру-азазын айткан чылыг сөстөрүн бижип каан.

Суурда Танды-Тыва Рес-публиканың 75 чылы аттыг стадион ажыттыган. Анаа бо байырлаага тураскаалган байырлыг хурал болган.

Тыва Республиканың Пре-зидентизини Ш. Д. Ооржак хуралга чүве чугаалаан.

— Бөгүн бичини амыр-ды-лывыста канчаар-даа аажок улуг болушкун болуп ту-рардыр. Тыва күрүнениң тургустунганында бээр 75 чыл байырлап турар-дыр бис. Часакты мурундан, бодуну өмүсүздөн, бүүгү тыва чоңун мурундан силер бүгүдөгө, Танды кожуунуң

генцияга Тыва Республиканың Көдээ ажыл-агый болгаш аш-чөм ламызының кол зоотехниги.

Силер карак кымыл, эреш-шүдүрү ажал-ижнер-биле шыларан үңгөш, бо хүнер-де өртпү турар ийи дакыр байырлалдыктың — бот-до-гунаа Танды-Тыва күрү-нениң тургустунганында бээр 75 чылды демеглөөрү-ни болгаш 1996 чылдың Наадымның киржикчилери бооп турар-дыр силер.

Силерге болгаш силернин өмүсүздөрдөн көдээ бүү ишчилерге — малчынарга болгаш тараачынарга, ме-ханизаторларга болгаш чо-лаачыларга, араттар болгаш кооператорларга, специали-терге болгаш көдээ интели-

чалы мал ажылының, малчыларның ажыл-хөргөниң үрө-түңгелдеринден ха-маарып турары-дыр. Силер ону кончуг эки билер бол-гаш, экономиктиг кризис-кеже-даа ханымлап, бүүдүргөн продукциялар өртөз, кымыл-хүндүр хөдөнип төлөтти-мейн, тура-даа ажылдар ка-лбайн, амыр-аалчы тура-соурун кошкатпайн, чога-бетик медреселдиг бараан бооп арткан силер.

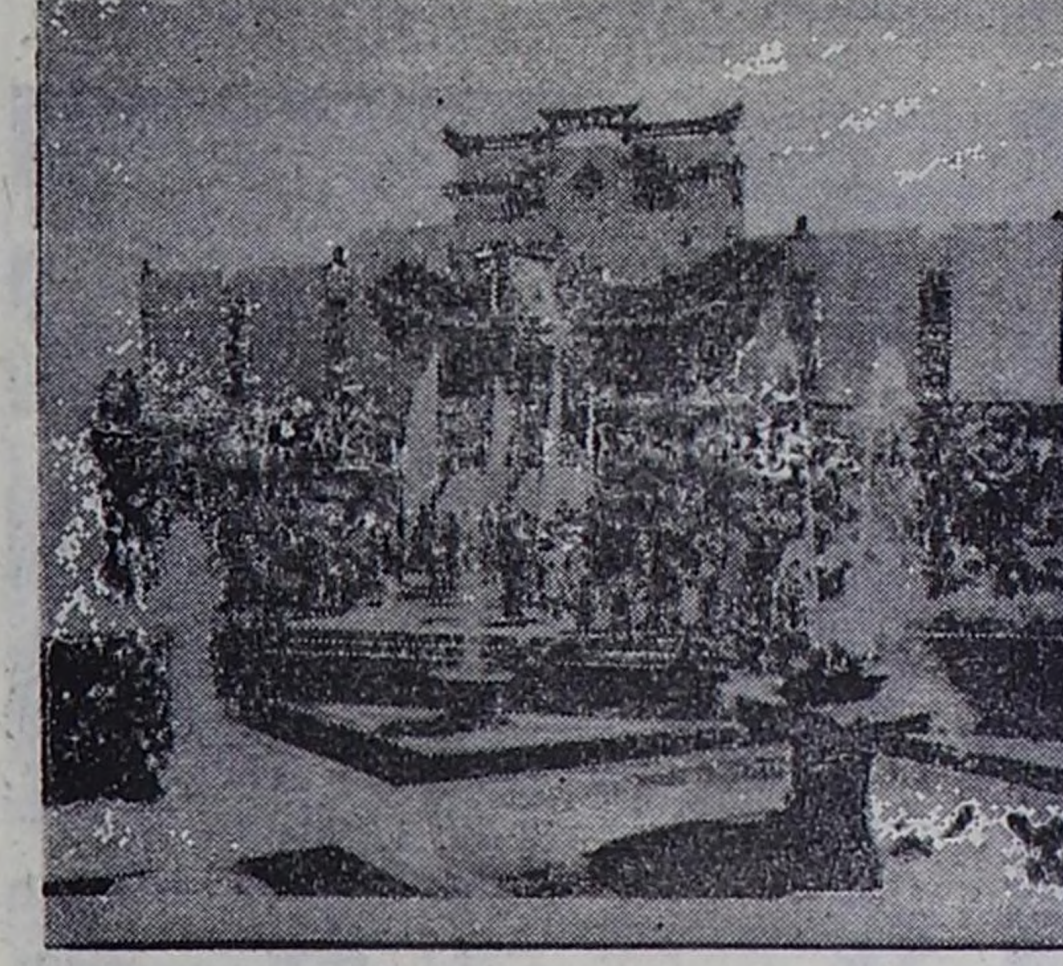
Республиканың Президенти-зи, Чазза болгаш Көдээ ажыл-агый ламызы силерни кончуг эки билеп, болдуна-шаа-биле мал ажылына чонун амыр-аалчыны бай-

Танды кожуунуң «Революцияны чалбымж» совхозун директору.

Тыва Республиканың Президентизиниң Чарлыктары 1996 чылдың август 12. Кызыл хоорай.

ҮРӨ-ТҮҢНӨЛДИГ АЖЫЛЫ ДЭЭШ

1996 чылдың август 14-түн хүндү. Кымыл—Эрзин оруу-нун 9-ку километриле кожуун-ардан келген малчы-ларның тиккен өлдериниң алаа талазында хурал-суглаа өрттеринге таарыштыр кылган сценалыг, баарында саялдарыг шөлчүгөш, Езулуг байыр-наадын шынчи кир-геш оң хоорайжаштын чанында машина-балгат, аякты, чадаг кичи дөрге өндөрүк. Тываның төп телевидение-ниң машинасында сураглыг «Хүн-Хүрү» бөлүктү мры-лалы байыр-лаалдыг ажыттынарның мурауу чарында малчыларын хей-адын көдүрүп, тыва чоңун чоргаар-лазы—сыгы, хоелни, каргыраазы куттулуп, чагылашып турган.

Танды-Тываның 75 чылын болгаш «Наадым-96»-ны Кызылга байырлааны

ТЫВА ЧЕРНИН ӨЦНЕРИ

(Уланчызы. Эгези 1-ги арында).

Кичээгейи күштелдирит, малчынарга деткимче дуузын чедирит турарлар. Мал ажылдык экономиказын рынок байлаанында бижик тургустуг болуурунун Программаны Чазак бадмаал, программа ботанып эгелди. Мал бажынн өзүлдези хандырган дээш малчынарны шанип-мактарынын хемчеглеринин дугайынаа тускай доктаалы Чазак хүлээп алган. Ол доктаал солуннарда парламентка болгай. Мал оорлар чоруктар биле демисели күштедире талазы-биле немелде хемчеглер дугайында Чарлык үнген. Силерини куш-ажыктарны өске-лаа яамылар, бүдүрүлгөлөр, акционер нитиледер болгаш ажыкчы чон үнелер турар. Оон керемиз чүл дээрге, эркен-лаа, бо-лаа чылдарда Наадымны организастап эртериктиге мурнакчы малчынарны шанип-мактарынаа олаа деткимче үдүүн киргизген. Бо талазы-биле «Курьейт-продукт» (Доржукай), «Кай-Хем» хокур-лаш уургайы (Хроменик), «Тыва тараа продуктулар» (Алдың), «Тывабуур» (Капустин), «Сүт (Ульянов), пиво аволу (Даржаа), «Тыва алгы» (Бауу-Суру) акционер нитиледерин, «Обна» алдың-тылшы артели (Неволин), «Көдө электротудуг» КМК-ны (Стрижак), «Тывакоммунал-енерго» каттыжышкыны (Григорьев), 1 дугаар орутудуг участогун (Антини). Чөдү болгаш Ажаалга банкларын (Шулево, Ооржак) оларны адаас арга чок. Агроудеттур комплекзинин ажылдакчыларын. Көдө ажыл-агый аймазын коллегиянын мурунун лопоттингу дуза дээш четтиргенисти илередип тур бис.

Бо Наадым бүдүрүлгө республикада мал ажыкчынын нити түнелдерин ап көөргө, мында: Эрткин чылдагы бо-ла биле денөөрге, мал бажынн өлүп хораар чоруу 38 хуу кызырлаган, анай, хураган, кулуи камгалан алары көвүдөн, эт бүдүрениши чартык чыл яны 102 хуу күрүстүнген, хой бүрүздөндүк күрүсүмдө 8 хуу өскөн. Бичаала-лаа колхоз, совхозтар, коллективтик бүдүрүлгөлөр, кооперативтик болгаш эштежилгелер нити-биле мал продукциянын бүдүрүп, сапарынын талазы-биле көрүгүзүлгө эркен чылды денелге тувалып турганына, Дүктү 18 хуу, чургуна 10 хуу, сүтү 4,4 хуу өзөөлди бүдүрүлгө. Малдын нити баш саным өстүрениши соругаам чөдү алдырмаан.

Кожуунарнын аразында эрткин кыштагыларын Бай-Тайга, Сүт-Хем, Эрткин, Тес-Хем кожунунарнын ажыл-агыйлары хир ажылды, кыштагыларын кирген мал бажын 97-98 хуу камга-

лап алганнар. Сайыттын оралкызы дыка хей малчынарнын аттарын адал, алганмактаан. (Солунуң мурундагы үндүрүлгөсүндө ол бүгү тодаргай көрүстүнген). Мурнакчыларнын аразында эд дээр көрүгүзүлгө чемпионнарны Көдө ажыл-агый аймазын коллегия мэдэн чүдүп айык-биле тодараткан. Чемпионнарны эд хой саным мал тоду камга-лап алган, малдын баш санынын өзүлдези болгаш продуктулуун бейтекин, хирымсалгага алган коданнарны эд удуг малчынарнын аразында шилээ.

Олар кымнарды дээрге: Эрткин кожуунда «Чаа орук» совхозтук хойжуу Кан-Хурал Алексеевич Бивин, Кызыл кожуунда «Көк-Тей» совхозтун саанызы Сесенмаа Доржуева Донгак, «Х Улуг Хурал» совхозтун чылгычы Борис Биче-оол-ович Седен-Хуурак, Тожу кожуунда «Өдүг» эштежилгенин ивижи Бадыраа Акович Чамыла, Монгун-Тайга кожуунда «Малдын» кооперативтин салдыкчы Хиринг-оол Делгер-оолович Салчак, «Шанган» совхозтун төвөжиги Олег Свек-Дорж, ови Оюн, куш ажаакчыны Любев, Яковлева Дмитриева, Танды кожуунда «Халдык» дуржулга ажыл-агыйын бызаа ажаакчыны Екатерина Павловна Дежнева, Кызыл кожуунун хаан коллекционерин оператору Ульяна Федоровна Коэлитина олар-дыр.

Чемпионнарны Макао Чылбак-оолович адал турда, көдө ажыл-агый болгаш аш-чөм сайды Самойла Хилик-оолович Монгун шылдарааннарга акша шапталарын тывыскаан. Шанналарынчү түдү 15 млн. рубльден 2 млн. рубльге чөдүр болду. Үе жеже-лаа берге бола, кызыл турган акша, «Тык» малчынарны шанип турган сайыт дыштыгы, Оон ийик, коллективтик ажыл-агыйлар арзындан зоналар айык-биле дөс-дараалаштыр Тес-Хем кожуунда «О-Шынаа» (мурнуу зона), Танды кожуунда «Шанган» (топ зона), Бай-Тайга кожуунда «Бай-Тал» (багыны зона) шылдараан, 10-10 млн. рубль акша шапталарын алган. База чалгачкан малчынаага 1-1 шоолдай даганын болгаш бичи чарылгалын акшазын яамы мурунда тывыскаан.

Чемпион болганнарга, Тыва Республиканын Чазаанын бектик шапталарынага телептик болууларынга (9 кишини алы солуга үнген) күш-ажыкчы коллективтерини кезигүнерине оларын кызыкмактай үр-түмелдиге ажылды дээш өөрүп четтиргенини мөгөйин Көдө ажыл-агый болгаш аш-чөм аймазын коллегиянын мурунуна ол илереткеп, хуралдан киржичилеринге күш-ажыкчы чөдүшкүнерин, чагай калдыкшылды күзөп.

Каң-сол САТ. Хөвирин бистин угаанывыска мөгөйде артар. Эрткин төгүвүстү башкарыкчы чугаалап дооунтарга, яны-буру өн-баазын шарларын тыва хевин кедип алдып анык оолдар, кыстар дээрже салып үндүрүкчелер. Шарларын өвөрн Тыванын айыраш шокор чектеринге дөмей, чаражын чүү дээр. Оон соонда Кызыл хоорай чыгаргызынын даргазы З. Н. Сат хоорай чыгаргызынын мурунуна Республика хуну-биле база малчынарнын Наадымын биле бүгү чоңга байыр чедирин, чүвө чугаалаан.

Азия диптин төвүнде, чү рөөнде чурттап чоруур тыва чон бөгүн бурунгу болгаш амгы ырларынысты ырлап төрөн черин, мөйгө чуртталганы алган, боттарынын күжүнге, келир үезинге бузу-реддик-дир деп, бо байырла-дыр эртин турарын көргөн, магааладым. Шынап-ла, ол ырларынысты сактып кээл-пер:

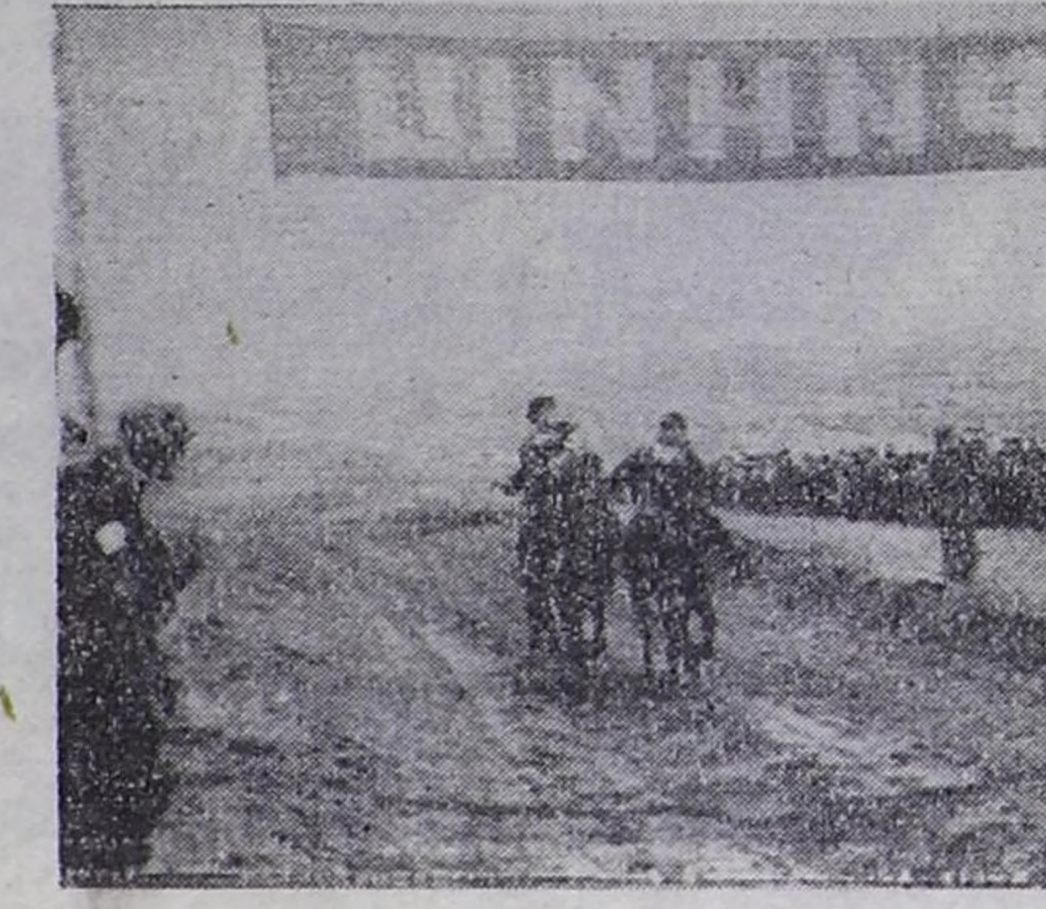
лерин Кызыл хоорайнын төлөөрү уткуп алгаш, Дагынаа дөрде ширээке чалаан. А кожуун бурузу ай, хун херелдик алдын дагынаа айыраш-каас чектерин сунушаан, боттарынын уран таланын көргүскөн. Аас хөдүн артистери Алаң доосу сөйөп, ачыларын таны-самы бараалаткан. Вакы-бектик Бай-Тайганын төлөөрү аргаын шөпчө чөдөн дагынаа сунуп, Бурган санын күстөкчелер. А Тес-Хемдин кыстары танылмай бээрге, өзүлү айыраш-каас өн-баазын чектерден ылгал чок болган. «Бүгү-ле оруктар Римге чедирер» деп барыны чүк удузуңуң чугаам бар. А «Бүгү-ле оруктар Азиянын чүрээ-Таваже өккөр» деп болур бис. Чүге дээрге мында бистерден, тывалардан айгыда, бо-ла оруктары таны-варын, Тыва чуртунда чөдүн келген 100 ажык нити чон чурттап турар. Бо байырла-чүгө бистин эвес, а мында чурттап турар өскө сөөк чоңун байырлаа база болган, республикада чурттап турар улустарын национал костюмдерини көрүзүү база солун эрткин. Үр дугаан-да Кызыл хоорайнын «Дан-Хал» ас чогаал ансамблини база «Водарал» биче

УРАН КЫЛЫГЛАР ДЕЛГЕЛГЕЗИ

— Бо тыва өгүңү чараш деп чүвемин. Иштинде эт-хереселдери шөүтү чөгө-дир ала, өгүңү хөрөжөн эвез билин бар. — Бичин уругларга төнүп мынчаар база дааран ап болур чүвө-дир. Эрткиннин солунун, арта кызык-биле кылып каан. — Бо алтарларын мага-лыны ала, сайып турар ирги бе? Ынчымыг чыды бөзүп ол-чаан.

Мындагы чугаалар байыр-лап үезинде Арат шөлүңге болган ус шөвөр кылыглар делгелгезинге дын-налым турду. Бо делгелгезин Удусу чогаалдыла төвү организастап эрткингер. Делгелгезе республиканын айгы-агы кожуунарлардан база Кызыл хоорайдын ус шөвөр-лөргү болган айнаа сонуурга-дык кижилер киришкен.

Оон мурунда мындагы делгелгезини организастап эрткингерине даа, ону чүгө айнаа сонуургалдык кижилер көрөп башка; кижин буру-дуу карбест турган. Бо байыр-лады таварыштыр ук делгелгезин Арат шөлүңге делгелгезин болгаш, байыр-лаага келген чон удуг сонуургал биле көрүп турду. Делгелгезе уран кылыгларын кайзын ол дөдө. Чөдө шөлүңү мээ сөткү-лүмө дыка ла таварышкан. Билангыя монгун баштыг Монгун-Тайгадан келген А. Х. Хорлуунун анай, хураган кенинде даарач кышкы тоңнарды, а чам-дыкынын өвөртин суг ка-жыктап болгаш биларды ша-ринден кылтаны чүгө

Червинстин чөчө чараш, Черден үнген өңү чараш, Черден үнген чараш чечек Чернин өңүн былаай берген... Удаваанда эрөөн шокор чектер-биле каастаттыган тергелгит атта Тыванын бүрү-лө үнүштеринин, чараш чектеринин ээзи Чечек-кыс дагынаа баштаан тыва черин өңүн көрүскөн бүгү-ле кожуунарнын төлө-

бүдүрүлгенин даарап кыл-даны тыва хөптөрин чоңга көргүскөн. Оон соон дарый, Тес-Хемин, Бай-Тайганын, Өвүрүн төлөөрү база-ла чыда калбай, боттарынын хевин чоңга сонуургаткан. Даразында кыдат, индий, япон болгаш өскө-лаа сөөк чоңун хөптөрин көргүскөн. Бо көрүдөгө бирги чери — Өвүр, ийгилиги — Кызыл-Тайга, үнүкүзү — Кызыл-Тайга. Байырлап чоңун өөрүн-күзү өжүрбөс дөңгиз, үрүн каан шарлар айыраш-шокор үнген чектер дег, ула-да-раа дээрже үнүп турган. Шынап-ла, Тыванын өн-баазын өңүн көстүп көр чорант Эрткин чылын болган Наа-дымга болгаш Республика хунуңге турсааткан улуг концертке бодаарга В. Көк-оол аттыг хөгжүм-шини театрына болган улуг концерт организастааны-даа, шынарын-даа талазы-биле куду денелде деп үнелдиз беренин көрүкчүлөрүн ара-зынга турган, чугаазында болуу эртер концертти кыл-даа көрүкчө деп чүвө билдирип, ыччанган концертти «Хүреш» стадионуна көрүскөн болза, мындагы шөгүмчү-ледик чугаалар үңмөс тур-ган ийик.

ЧЕЧЕК ШУПТУ ДӨМЕЙ ЭВЕС

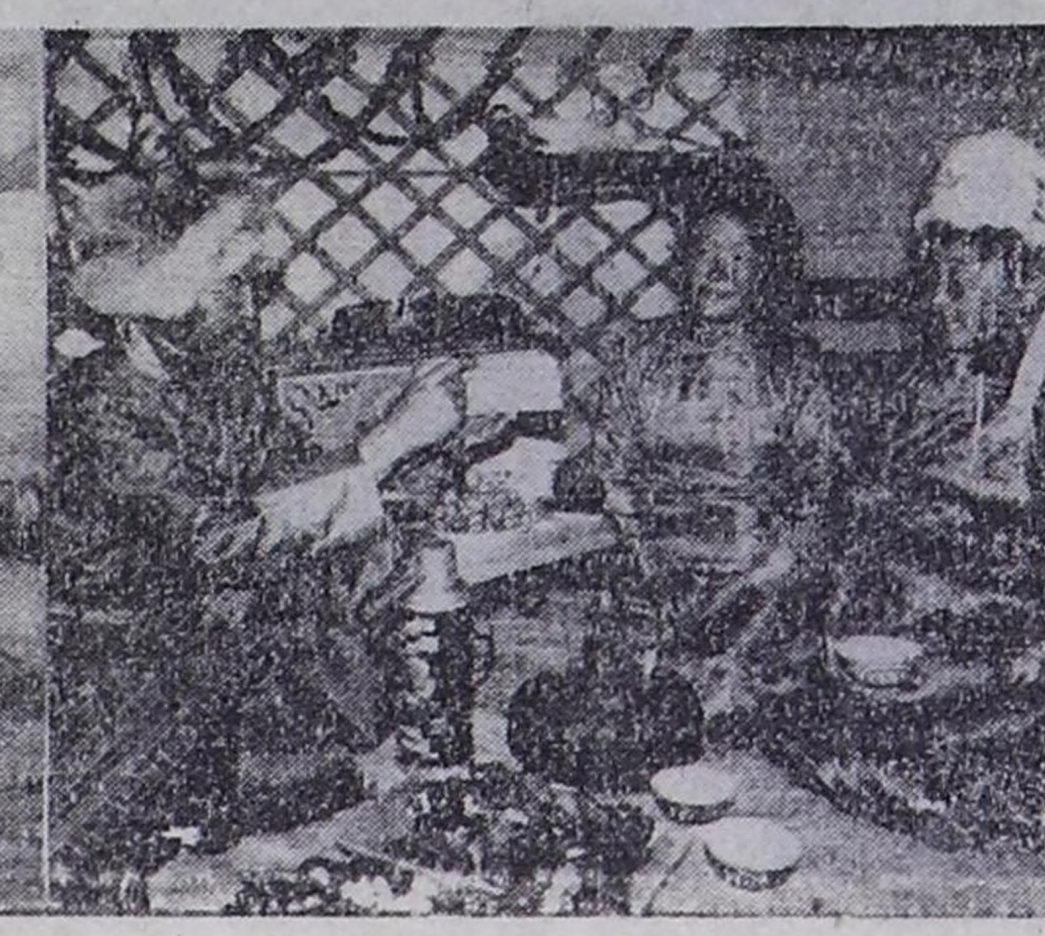
Байырлаадын организастыг комитетинин даалганын өзү-гаар хоорай чыгаргызы (З. Н. Сат) болгаш республиканын хөрөжөнөр өвөлдө (И. Ш. Очур) Арат шөлүңге чектер, чоңа, кат-чимис, аймаанын делгелгезин база организастап эрткингер. Бо делгелге хоорайны шокорларын, уруг-лар албан черлеринин кол-лективтери, конаттар ста-циялы болгаш чагайжылдыла комбинаты киришкен. Оон айгыда хоорайнын чурттакчыла-ры база боттарынын тарып алганы яны-буру өн-баазын чектерини делгеп салганы солун болган. Чижээ, Кызыл-Тайга бөлөдүг төлүү база хоорайнын өвөлдө кылды-зын түс түзүлдө шапталган. Оон айгыда тема, компози-ция айык-биле база шаптал-дарны комиссия тывыскаан.

АРАТ ШӨЛҮНГЕ КЕЖЭЭ

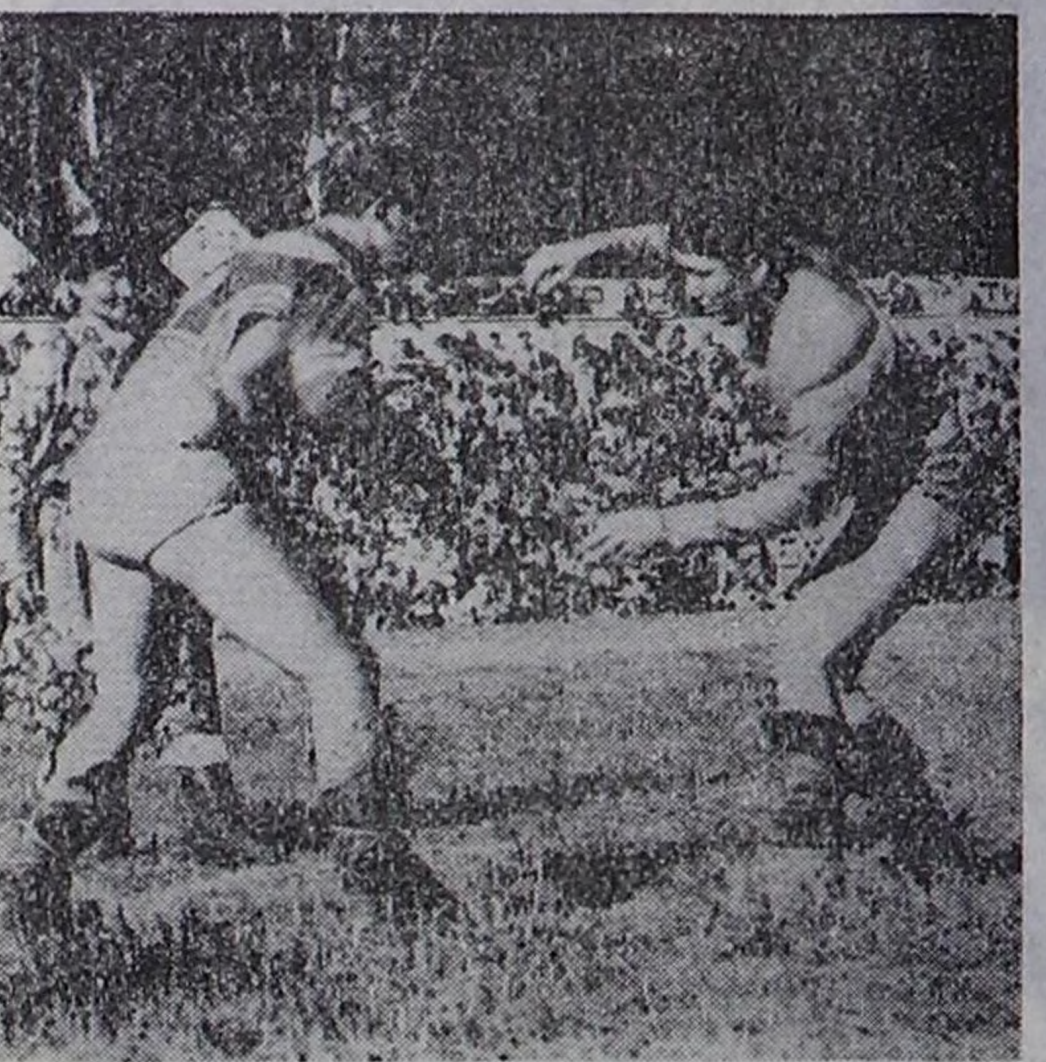
Хүндүс каан, аяк-даа болза, буудугар кежээ кезек кара аларып, бичин дымдык каан чаай берген. Ындык даа бол-ду, селет көр дөң кижилер Арат шөлүңге шөгүмчү-лө турган. Ол кежээ имир дүңкү орта, шөлө кижин билин кизирт. Мында таалаанын аялга, каткы-хөг, танды-сам чыга-

«ХҮРЕШКЕ» ХҮРЕШ

Танды-Тыва Республиканын (улустун) 75 чылынга, «Наадым-96»-га тыва хуреш мөөрөйи мурундагы чылдар-нымдан бар яны бооп, солун болгангадан стадиону чот чык долур чылган. Мөгелер хуреш эгелеринин хурмуна спортчуларга турсааткан байырлап жөрөөл-дери болган.

Делегейин XXXVI Олимпий оюннарнын аалчыны, РФ-тин алдарыг артисти, Тыванын улаустун хөмөжиги Коңгар-оол Ондар АКШ-тын Атлан-тага турган үезинде Олимпий оду кысыр факелди тудуп гиядан келген оператор, ре-жиссер Эммануэль Ариэль Шлетел озу тырттырар дээш ий бижидер тускай микрофо-

нун менээ «белек» берип кааш, үн чокка тырттырып алган болгай. Россиянын хоостуг хурешче чемпиону Аас Соин ТР-ниң куруне туугн стадионуна кирип келген. Оон улаштыр тыва спортчу хоочуларын, анык чемпионнар чыскаалыккан келген. Оларынчү аразында мөгө Аскирова Мандан-оолду, шыдыраага ТР-ниң 14 дөккүр чемпиону Николай Шиштинин, шой көдүренинге Тыванын хой дактыр чемпиону Евгений Чергозиновту, тренер Эрес-оол Ооржакты, алдарыг спортчулар Огелээр, Ондар-ны, Вячеслав Хоронту, Кары-Кат Ооржакты көрүп болду турду. Анык чемпионнар Артыш Дөмбүлак, Айдыс Хертек, Отчугар Күжүктө, Наталья Юрки...

Олимпий туугн Кызылга олимпийжи курулар учли-десинин сургууларын кирип келген. Оларын соонда Рос-сиянын анык чемпионура Спичат Соин, Артыш Дорж, Игорь Чамзо чоргаар басып орбаннар.

128-ке. Бирги эөлөгө Маадыр Монгун, Аас Мон-гун, Суктер Шимет, мурун-да Наадым чемпиону чоран Радик Намажан, Мартай-оол Тулуш онагларын чык ашкынар. Моол мөгелер Вя-чичков, Чечен-оол Монгунту аалдан келгени ол. «Алдар! Хунду! Курай-Курай!» дөң бөрөөлдер-биле чылганнар оларны уткаан.

ТР-ниң Чазак Баштыгынын орадакчызы, Республика Ху-нун, «Наадым-96»-ны эртки-неринин оргкомитеттин дарга-зы В. С. Шынар ТР-ниң Президентинин, Чызылган, Дөдө болган Улуг Хуралды-рынын өмүзүндө республи-канын бүгү чоңуга, спортчуларга, аалчыларга нанс байыр чедирип, чылды күзөшкүнерин кылган.

— XXVI Олимпинадага Че-чен-оол Монгунту хурешчини 52 кг денелге эң хой мөгелер хурештин Тыванын төлөөн делегейин чөдү, Европаның сөс дактыр чемпиону Вален-тин Иорданов баштадыр төлө-гүн шыраак беш мөгөни ок-тааш, чүгө ийи мөгөи бөк-тин балла аштырды — деп, ол дынаткан. 2000 чылдын Олимпинадазына Тывадан

Самбога хоочунарнын деле-гейи чемпиону Иван Хура-ган, Өвүрден Чымыт Монгун болгаш өскөлөр-даа удурла-ныкчыларын октааш, тыва-кеже баамыш кылганнар. Бо эөлөгө догааш болган мөгелерин «хайды-хайды», «деп-деп» деп, «арып», ал-гаржырлар эвез илден бол-ду. Төрөн дылын ол кире хой чон аразына шын эвез чуга-лаарга, элчон болбайн, аан дөдү билбесе дыка-ла чөгөн-чидир. Оң бир чижээ: ус-шеверлерин Арат шөлүңге эрткин көрүлдө-делгелгезинге Игидиядан келген телевиде-ини ажылдакчылары сүй-бө-лөсти — көзөргүкчү сакдып алдыр дээш чадаштылар.

(Уланчызы 3-кү арында).

ЧУРУКТАРДА: байырлап хуннеринде.

«Шын» солун неделя дургузунда телекөрүкчүлөргө (Август 20-ден 25-ке чедир)

Вторник
12.55 «Дөрт танкист болгаш...»
13.45 «Утпазынар дээш...»
14.30 Баштайгы көрүштөн ынакшы.

17.05 Бурган камгалакчы.
17.30 Делегейин дескиндр.
18.00 МЕДЭЭЛЕР.
18.20 «Чаа өргүл».

16.50 Сенден хамааржыр.
17.05 «Челленджер», Т/с.
«Тыва» канал
17.35 Кызык-шырак болур бис.

Бистин ачавыс Сайым-оол Лопсанович ХЕРТЕК август 20-де 65 харлап турар. Ол хой чылдары сарлык кадарыл.

Среда
13.45 «Утпазынар дээш...»
14.30 Баштайгы көрүштөн ынакшы.

21.40 «Бузурел болгаш шын-беле». Уран-чечен фильм.
00.35—01.35 Кауцт Бейсини оркестри Москвада.

16.50 Уругларга медээлер.
17.05 Мамай ирейини аалчылар бакжыны.

Бистин ачавыс Уучи-оол Александрович Пануужал уш хонук буржуан 55, а эрчим миак ачавыс Окейжа Шююнова Пануужал ийи хонук буржуан 54 харлады.

Четверг
14.25 Баштайгы көрүштөн ынакшы.

00.45—01.45 «Обоз».
ИЙИГИ ПРОГРАММА «РОССИЯ» канал

11.00 «Санта-Барбара», Т/с.
11.55 Барааннары — почта дамчыштыр.

ЧАРЛАДАР

ЧӨӨН-ХЕМЧИК КОЖУУННУН 230 ЧЫЛ ОЮНГА байрлалдын программасы: СЕНТЯБРЬ 6. Вольебол маргылдары (эр, херэже).

Пятница
15.20 «Дилим чүректит ынакшы».

00.45—01.45 «Обоз».
ИЙИГИ ПРОГРАММА «РОССИЯ» канал

11.00 «Санта-Барбара», Т/с.
11.55 Барааннары — почта дамчыштыр.

УРАН САТ АТТЫГ КЫБЕК ДЭЭШ Тыва Республиканын Иштики херектер яамызынын коллегиясы албан күлээлгезин күүседип турган мөчөзүн милициянын участка инспектору Уран Доржуевич Саттыг Кубуго дээш спортчук маргылдарынын оон өскөн-төрөзүн чуртунга чылдын-на эрттирерин шийттирлээ.

Суббота
11.35 Амааннамышкын.

20.45 Тамчыктыг удунар, чаштар.

11.15 Ном делгүүрү.
11.30 Эртегинин мендиз-биле.

АВТОШИНАЛАР

«Минусинск техносервис» деп кызыгарлаан харысалгалыг нигител Минусинск хоорайда склалтан Ярославль, Москва, Нижнекамск хоорайларга автотарнын кылып бүтүрүшү (авто шиналарын салып турар):

Воскресенье
11.10 Эртенги сымдыс.

18.15 «Граф Монте-Кристо». 1-ги сериясы.

12.45 Ном делгүүрү.
13.15 «Эй, чева».

Тыва Республиканын Долданыр хүрээлел болгаш бойдус куралдарынын камгалаар яамызы Чаа-Хөл кожуунун бойдус камгалаар талаа-биле кол күрүне инспектору Ралейни Антонович МЕЖЕКЕРНИН

Table with columns: Аукцион чалап тур, Тыва Республиканын Күрүневи оючу хөрөнгөчү эргелеп-башкаар талаа-биле күрүне комитети 1996 чылдын сентябрь 10-да тараазында акционер инициативаларын акцияларын салар АУКЦИОН эрттирерин чалап тур:

Table with columns: ИЙИГИ ПРОГРАММА «РОССИЯ» канал, 8.00 «Төгүүнүн хензиг үе».

Table with columns: ИЙИГИ ПРОГРАММА «РОССИЯ» канал, 8.00 «Төгүүнүн хензиг үе».

Агар саны: КБ «Тыва кредит» № 363906.
корр. сч. 700161269. МФО. 49304729. ИНН — 1701008465.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100. индекс 667000.

РЕДАКЦИЈАНЫН КОЛЛЕГИЯСЫ: Н. С. Базыр (кол редакторуусу ораалакчы), А. Б. Могуш (кол редакторуусу ораалакчы), М. М. Согуш (кол редакторуусу ораалакчы), Н. С. Эртен (кол редакторуусу ораалакчы).

Солун Россия Федерациянын Парлала болган мессалыг информация секвестеринин талаа-биле хоолдуу-дууганын чыгылыгына контроль болган бүртүкелни ийи Тыва деңсээр эргеледиле бүтүктеткен.

Тыва Республиканын Парлала болган информация талаа-биле Курүне комитетинин тиворакчылыгы: Кызыл, Шетинки болган Край-чекке куудумчуу бажыны № 1.